

Michel Foucault, *Για την υπεράσπιση της κοινωνίας* (μτφρ.: Τιτίκα Δημητρούλια), εκδ. Ψυχογιός, Αθήνα 2002

Το βιβλίο περιλαμβάνει παραδόσεις του Μισέλ Φουκώ στο College de France, όπου κατείχε από το 1970 την έδρα της Ιστορίας των Συστημάτων της Σκέψης. Πρόκειται για τις 12 παραδόσεις που έγιναν κατά το διάστημα από 7/1/1976 μέχρι 17/3/1976 και εκδόθηκαν το 1977 από τους εκδοτικούς οίκους Gallimard/Le Seuil, μετά από προσεκτική απομαγνητοφώνηση των μαθημάτων. Ο τόμος *Il faut défendre la société*, που έχουμε στη διάθεσή μας τώρα και στην ελληνική του μετάφραση, μαζί με τον άλλο τόμο, *Les anormaux*, που δεν έχει μεταφραστεί ακόμα, αποτελούν έργα που εκδόθηκαν μετά το θάνατο του Φουκώ, με την άδεια των κληρονόμων του έργου του.

Ο Michel Foucault, που γεννήθηκε το 1926 και πέθανε από Aids το 1984, όπως τόνιζε σε συνέντευξή του ο φιλόσοφος Gilles Deleuze (*Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 31/7/1994), «είναι ο πιο μεγάλος σύγχρονος στοχαστής – “επικίνδυνος” γιατί υπήρχε βία στον Φουκώ. Είχε μια ακραία βία, εξημερωμένη, κυριαρχημένη, που μετατρέπεται σε θάρος. Αντιλαμβανόταν αυτό που δεν μπορούσε να γίνει ανεκτό. Ήταν ένας άνθρωπος με “πάθος” και έδινε στη λέξη “πάθος” μια πολύ καθορισμένη έννοια. Ο Φουκώ θεωρεί την ίδια τη σκέψη σαν μια πολεμική μηχανή, μια “επικίνδυνη πράξη”».

Ο Φουκώ (όπως αναφέρεται στο καλό βιβλίο του Merquior, *Foucault*, εκδ. Πατάκη, 2002) υπήρξε φοιτητής του Jean Hyppolite, μεταφραστή και ερμηνευτή της *Φαινομενολογίας του Πνεύματος* του Χέγκελ. Υπήρξε επίσης φοιτητής του ιστορικού της επιστήμης Georges Canguilhem, όπως και του στρουκτουραλιστή μαρξιστή Louis Althusser. Αποφοίτησε από την Ecole Normale σε ηλικία 23 ετών και τον ίδιο χρόνο πήρε το πτυχίο της Φιλοσοφίας. Επηρεασμένος από τον Αλτουσέρ, εντάχθηκε στο ΚΚΓ, το οποίο εγκατέλειψε πολύ γρήγορα, το 1951. Μετά στράφηκε στην Ψυχοπαθολογία και το 1954 εξέδωσε το βιβλίο του *Maladie Mentale et Psychologie*. Δίδαξε επί 4 χρόνια στο γαλλικό τμήμα του Πανεπιστημίου της Ουψάλας, διετέλεσε διευθυντής των γαλλικών Ινστιτούτων της Βαρσοβίας και του Αμβούργου. Αυτή την εποχή ήρθε σε ρήξη με το ΚΚΓ, ανακάλυψε τον Νίτσε και έγραψε την *Ιστορία της Τρέλλας*. Το 1960 έγινε πρόεδρος του τμήματος Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου του Κλερμόν-Φεράν στην Ωβέρνη. Το 1960 δίδαξε Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο της Vincennes. Από το 1970 κατείχε την έδρα της Ιστορίας των Συστημάτων Σκέψης στο College de France, έδρα που προηγουμένως κατείχε ο Jean Hyppolite. Ο Φουκώ ήρθε σε ρήξη με

το μαρξισμό, τη φαινομενολογία και την ψυχανάλυση. Ο ίδιος βρισκόταν, όπως λέει και η D. Garnier (*Le Monde*, 21/2/1997), μεταξύ φιλοσοφίας και μη φιλοσοφίας, δηλαδή εισήγαγε το στοχασμό πάνω στις «κοινωνικές πρακτικές», όπως δείχνει η *Ιστορία της Τρέλλας και/ή η Ιστορία της Σεξουαλικότητας*. Στο έργο του, ο μεγάλος στοχαστής, ο «ιστορικός του παρόντος», όπως συνήθιζε ο ίδιος να λέει, διερευνά το πώς της εξουσίας και τους τρόπους με τους οποίους αυτή ασκείται, διαχεόμενη σ' ολόκληρη την κοινωνία.

«Θα ήθελα τα βιβλία μου να είναι βόμβες μολότοφ ή ναρκωπέδια. Θα ήθελα να αυτοκαταστρέφονται μετά τη χρήση, όπως τα πυροτεχνήματα», έλεγε ο ίδιος στο *Nouvel Observateur*, στις 9/5/1977.

Ο Φουκώ ανέλυσε με υποδειγματικό τρόπο το ρόλο των θεσμών της κοινωνίας, από τα σχολεία έως τα εργοστάσια, τα νοσοκομεία, τις φυλακές, τα άσυλα, τις κλινικές. Χαρτογράφησε αριστοτεχνικά την εξουσία που καταπιέζει και αποκλείει κοινωνικά τον τρελό, τον εγκληματία, τον περιθωριακό, το σεξουαλικά αποκλίνοντα.

Στο βιβλίο *Για την υπεράσπιση της κοινωνίας* (θα μπορούσε να αποδοθεί, κατά λέξη, ο τίτλος, *Πρέπει να υπερασπίσουμε την κοινωνία*) επιχειρείται η ανάλυση της εξουσίας εκτός οικονομίας.

Στόχος μας, όπως λέει ο Φουκώ στην παράδοση της 7/1/1976, είναι να προσδιορίσουμε διαμέσου των μηχανισμών, των συνεπειών, των σχέσεών τους, τα διάφορα συστήματα εξουσίας, που λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα της κοινωνίας, σε ποικίλα πεδία και με ποικίλες προεκτάσεις. Ο πόλεμος είναι η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα. Η πολιτική είναι ο πόλεμος διαρκείας με άλλα μέσα, έλεγε ο Φουκώ, αντιστρέφοντας τον αφορισμό του Κλαού-

ζεβιτς. Η εξουσία είναι ένας πόλεμος που συνεχίζεται με άλλα μέσα, εκτός των όπλων και των μαχών. Η εξουσία είναι πάντα μια σχέση και δεν μπορεί και δεν πρέπει να εξετάζεται παρά μόνο σε συνάρτηση με τους όρους που περιλαμβάνει η σχέση αυτή, λέει στην παράδοση της 25/2/1976.

Υφάδι της Ιστορίας, κατά τον Φουκώ, είναι ο πόλεμος που διεξάγεται διαρκώς, ακόμα και εν καιρώ ειρήνης. Η ιδέα του διαρκούς πολέμου, του φυλετικού πολέμου, είχε διατυπωθεί ήδη από το 17ο αιώνα, μέσα από τον πρώτο καθαρό ιστορικό-πολιτικό λόγο, που ήρθε να αντιπαρατεθεί στο φιλοσοφικό-νομικό λόγο.

Ο πόλεμος διεξάγεται με βάση διαφορές εθνικές, γλωσσικές, ισχύος, θηριωδίας και βαρβαρότητας ή για την κατάκτηση και την υποδούλωση μιας φυλής από μια άλλη. Εδώ η λέξη φυλή δεν έχει κατ' ανάγκη βιολογικό νόημα. Όταν αναφερόμαστε σε φυλές, λέει ο Φουκώ, εννοούμε δύο ομάδες με διαφορετική γλώσσα, θρησκεία, γεωγραφική προέλευση κ.ά. Η λέξη φυλή προσδιορίζει πάντα ένα σταθερό, ιστορικο-πολιτικό χόσμα.

Ο λόγος, λοιπόν, της φυλετικής πάλης δεν λέει ότι πρέπει να αμυνθούμε κατά της κοινωνίας, αλλά ότι πρέπει να υπερασπίσουμε την κοινωνία ενάντια σ' όλους τους βιολογικούς κινδύνους της άλλης φυλής, της κατώτερης, της αντίθετης.

Αυτή η ρατσιστική θεματολογία, που διαπερνά τους ιστούς της κοινωνίας, αποβλέποντας στη διαρκή κάθαρσή της από τα ξένα στοιχεία και την προσαρμογή όλων στη νόρμα, τον κοινωνικό μέσο όρο, την κοινωνική τυποποίηση (normalisation), υποδηλώνεται και στον τίτλο του βιβλίου, *In faut defendre la societ e*.

Από το 17ο αιώνα μέχρι το τέλος του 19ου, αυτός ο φυλετικός λόγος λειτουργού-

σε ως αντι-ιστορία, ως κριτική της ιστορίας, ως εργαλείο κριτικής και πάλης ενάντια σε μια μορφή εξουσίας. Ήταν ένας επαναστατικός λόγος. Τον συναντάμε, λέει ο Φουνώ στην παράδοση της 28/1/1976, να θεραπεύει τη ριζοσπαστική αγγλική σκέψη κατά την επανάσταση του 17ου αιώνα, να μεταλλάσσεται και να υπηρετεί τη γαλλική αριστοκρατική αντίδραση κατά της εξουσίας του Λουδοβίκου 14ου. Τον συναντάμε επίσης στις αρχές του 19ου αιώνα, να συνδέεται με το επαναστατικό πρόγραμμα της εξουσίας του λαού. Όμως, τη στιγμή της μετάβασης του ιστορικού λόγου σε επαναστατικό λόγο, στα πλαίσια του οποίου η φυλετική πάλη επρόκειτο να υποκατασταθεί από την ταξική πάλη, τη στιγμή που συγχροτείται μια αντι-ιστορία επαναστατικού τύπου, την ίδια στιγμή δημιουργείται μια άλλη αντι-ιστορία, που τσακίζει την ιστορική διάσταση σε μια βιολογικο-ιατρική προοπτική. Εμφανίζεται ο *βιολογικός ρατσισμός*. Τώρα πια ο λόγος της φυλής διασφαλίζεται από ιατρικές τεχνικές τυποποίησης, προσαρμογής στη νόρμα. Στα τέλη του 19ου αιώνα, την προστασία της καθαρότητας και της ανωτερότητας της φυλής αναλαμβάνει το ίδιο το κράτος και ο βιολογικός ρατσισμός γίνεται *κρατικός*, είτε *ναζιστικού* τύπου (με την αναβίωση του αντισημιτισμού και την προβολή των εβραίων ως τη φυλή με τα πιο επικίνδυνα βιολογικά χαρακτηριστικά) είτε *σοβιετικού* τύπου (όπου η ιατρική αστυνομία κινητοποιείται ενάντια σε κάθε άτομο που παρουσιάζει αποκλίνουσα συμπεριφορά).

Ο πόλεμος, λοιπόν, είναι το μόνιμο, το σταθερό στοιχείο όλων των κοινωνικών σχέσεων και η μήτρα της αλήθειας του ιστορικού, του επαναστατικού λόγου. Αυτός ο ιστορικο-πολιτικός λόγος βρίσκεται σε σύγχροση με το φιλοσοφικο-νομικό λόγο

του Hobbes, που διακήρυττε το «πόλεμος όλων εναντίον όλων» για να θεμελιώσει την κυριαρχία του κράτους. Ο λόγος του Hobbes ήθελε να εξαλείψει το λόγο των αγώνων του 17ου αιώνα. Στόχος του ήταν να εξαλείψει τον *πολιτικό ιστορισμό*.

Εδώ, ο όρος ιστορικισμός, και όχι ιστορισμός που χρησιμοποιεί η καλή μεταφράστρια Τιτίκα Δημητρούλια, θα ήταν ίσως πιο δόκιμος για ν' αποδώσει το γαλλικό όρο *historicisme*. Ίσως σ' αυτό ακριβώς το σημείο της έτσι κι αλλιώς δύσκολης απόδοσης στα ελληνικά κάποιων φιλοσοφικών όρων να βρίσκονται και οι μικροί περιορισμοί της κατά τα άλλα πολύ προσεγμένης μετάφρασης του έργου. Για παράδειγμα, ο όρος *normalisation*, που μεταφράζεται ως τυποποίηση, εμπειρεύει πολλές σημασίες (όπως την προσαρμογή στη νόρμα, στο καλούπι του κοινά αποδεκτού, την εξομάλυνση, τη διαδικασία του να γίνεις νορμάλ, δηλαδή κανονικός κ.ά.), που ο πλούτος τους μένει, δυστυχώς, έξω από τον όρο τυποποίηση. Τέτοιοι όμως περιορισμοί δεν μπορεί παρά να υπάρχουν σε όλες σχεδόν τις μεταφράσεις δύσκολων φιλοσοφικών κειμένων.

Για να επανέλθουμε στο κείμενο, ο όρος *ιστορικισμός*, με βάση τον ορισμό που δίνει ο Φουνώ στην παράδοση της 25/2/1976, είναι ένας κόμβος στον οποίο ο πόλεμος εντάσσεται αναπόδραστα στην ιστορία και η ιστορία εντάσσεται στον πόλεμο.

Αυτός ο ιστορικός λόγος, στις αρχές του 19ου αιώνα, όταν η αστική τάξη τροποποίησε τα θεμελιώδη στοιχεία της ιστορικής κατανόησης επαναπροσδιορίζοντας την έννοια του έθνους, απέκτησε αυτομάτως *διαλεκτικό χαρακτήρα*.

Όπως έξοχα αναλύει ο Φουνώ στην παράδοση της 10/3/1976, από το 19ο αιώνα, ιστορία και φιλοσοφία θέτουν από κοινού το ερώτημα, ποιος είναι ο φορέας της κα-

θολικότητας, ποια είναι η αλήθεια της καθολικότητας. Η διαλεκτική έχει γεννηθεί.

Μετά τον Φουκώ, έγραφε ο P. Bourdieu (*Magazine Litteraire*, No 325, Oct. 1994), κανείς δεν μπορεί να σκεφθεί το ζήτημα της εξουσίας με τον τρόπο που το έθεσαν φιλόσοφοι όπως ο Hobbes, ως μέρος δηλαδή ενός κακού αναγκαίου για τη ζωή στην κοινωνία.

Πέρα από το μοντέλο του Λεβιάθαν, πρέπει να διερωτηθούμε για τον τρόπο με τον οποίο προοδευτικά, πραγματικά, υλικά, συντίθενται τα υποκείμενα με αφετηρία την πολλαπλότητα των σωματών, των δυνάμεων, των ενεργειών, των υλών, των επιθυμιών, των σκέψεων, λείει στην παράδοση της 14/1/76. Από αυτή ακριβώς την πολλαπλότητα των αποτελεσμάτων μέσα στην κοινωνική ζωή προκύπτει η εξουσία. Οι σχέσεις εξουσίας, όπως λειτουργούν σε μια κοινωνία σαν τη δική μας, είναι θεμελιωμένες, κατά τον Φουκώ, σε ένα συσχετισμό δυνάμεων που διαμορφώθηκε σε μια δεδομένη στιγμή, την οποία μπορούμε να προσδιορίσουμε ιστορικά, στη διάρκεια και διά του πολέμου. Για να αναλύσουμε λοιπόν την εξουσία, πρέπει να αναχθούμε στον πόλεμο. Αυτό που αναζητά ο Φουκώ είναι οι στοιχειώδεις σχέσεις εξουσίας, πάνω στις οποίες θεμελιώνονται οι οικονομικές σχέσεις. Εκείνο που καταφέρει με αριστοτεχνικό τρόπο είναι η *χαρτογράφηση της εξουσίας*, ξεκινώντας όχι από το ψηλότερο σημείο, αλλά απ' την ταπεινή βάση και την περιφέρεια, εκεί όπου η εξουσία γίνεται τριχοειδής. Αυτό που απαιτείται, τονίζει στην παράδοση της 14/1/76, είναι να προβούμε σε μια *ανιούσα ανάλυση* της εξουσίας, διαμέσου των απειροελάχιστων εκείνων μηχανισμών που έχουν τη δική τους ιστορία, τη δική τους διαδρομή, τη δική τους τεχνική και τακτική, και να δούμε πώς

οι μηχανισμοί αυτοί της εξουσίας, που διαθέτουν ίδια εσωτερική σταθερότητα και ίδια τεχνολογία, καταλαμβάνονται, κυριαρχούνται, χρησιμοποιούνται, εκτρέπονται, μετατοπίζονται, διευρύνονται από μηχανισμούς πιο γενικούς και από σχήματα καθολικής επιβολής. Είναι χαρακτηριστικό το παράδειγμα του αποκλεισμού των τρελών, μετά το 18ο αιώνα. Το ενδιαφέρον της αστικής τάξης δεν εστιαζόταν στους τρελούς, αλλά στην εξουσία που μπορούσε να έχει πάνω τους. Επωφελής οικονομικά και πολιτικά δεν ήταν ο αποκλεισμός καθαυτός, αλλά η τεχνική και η διαδικασία του αποκλεισμού, με άλλα λόγια η *μικρομηχανική της εξουσίας*. Το ίδιο και για τους εγκληματίες. Η αστική τάξη, λείει ο Φουκώ στην παράδοση της 14/1/76, έχει γραμμένους στα παλιά της τα παπούτσια τους εγκληματίες. Όμως, από το σύνολο των μηχανισμών οι οποίοι ελέγχουν, παρακολουθούν, τιμωρούν, αναμορφώνουν τον εγκληματία, προκύπτει για την αστική τάξη ένα όφελος, που εντάσσεται στο γενικό, οικονομικο-πολιτικό σύστημα.

Τέλος, η εξουσία, όταν ασκείται στο πλαίσιο των απειροελάχιστων μηχανισμών τους, δεν μπορεί να λειτουργήσει χωρίς τη συγκρότηση, την οργάνωση και τη διακίνηση ορισμένων *μηχανισμών γνώσης*.

Ο 18ος αιώνας είναι ο αιώνας της *πειθαρχησης των γνώσεων*, της οργάνωσης κάθε γνώσης ως χωριστού κλάδου και της συγκρότησης της *επιστήμης*. Η επιστήμη δεν υπήρχε πριν από το 18ο αιώνα. Υπήρχαν οι επιστήμες, οι γνώσεις και η Φιλοσοφία. Η επιστήμη, ως γενικό πεδίο, ως πειθαρχημένη αστυνομία των γνώσεων, πήρε τη σκιά της τόσο από τη φιλοσοφία όσο και από τη μάθηση. Στο τέλος του 18ου αιώνα και στις αρχές του 19ου αιώνα εμφανίζεται και το σύγχρονο *Πανεπιστήμιο*, που έχει καθήκον

να επιλέγει τις γνώσεις, να τις κατανέμει σε διάφορα επίπεδα και κλάδους, να τις ομογενοποιεί, με τη δημιουργία μιας αναγνωρισμένης, οιοειδί επισημονικής κοινότητας, μεθοδεύοντας τη συναίνεση και διασφαλίζοντας, άμεσα ή έμμεσα, το συγκεντρωτισμό των μηχανισμών του κράτους.

Την ίδια στιγμή, η *εσωτερική πειθαρχηση των γνώσεων*, που πραγματοποιήθηκε το 18ο αιώνα, αντικαταστάθηκε από τον έλεγχο, που δεν αφορά πια το περιεχόμενο των προτάσεων, τη συμβατότητα ή την ασυμβατότητά τους προς μια συγκεκριμένη αλήθεια, αλλά την *κανονικότητα της διατύπωσης τους*.

Με βάση αυτή ακριβώς την πειθαρχηση της διατύπωσης οργανώνεται ένας νέος τρόπος συσχετισμού της εξουσίας με τη γνώση και εμφανίζονται οι *περιορισμοί της επιστήμης*. Μέσα από αυτόν το συσχετισμό της εξουσίας με τη γνώση γεννιέται η *βιοεξουσία, η βιοπολιτική* του ανθρώπινου είδους.

Στα τέλη του 18ου αιώνα, λείει στην παράδοση της 17/3/1976 ο Φουκώ, θεσπίζεται μια Ιατρική, που η σημαντικότερη λειτουργία της είναι η δημόσια Υγιεινή, τα προβλήματα της αναπαραγωγικότητας, της γεννητικότητας, της νοσηρότητας, της γήρανσης του πληθυσμού. Σε σχέση με αυτά τα φαινόμενα, η βιοπολιτική θεσπίζει θεσμούς πρόνοιας, κοινωνικής ασφάλισης, παρεμβαίνει για να παρατείνει τη ζωή, να ελέγχει τα ατυχήματα, τα απρόοπτα, την αναπηρία.

Δύο είναι οι βασικές τεχνολογίες της εξουσίας, οι *πειθαρχικές πρακτικές*, που έχουν να κάνουν με το σώμα του ατόμου, το οποίο πρέπει να εκπαιδεύεται και να επιτηρείται, μέσα από θεσμούς όπως το σχολείο, το στρατόπεδο, το νοσοκομείο, το εργοστάσιο, και η *βιοπολιτική*, που έχει να κάνει με τον *πληθυσμό*, ο οποίος πρέπει να ελέγχεται, μέσα από ρυθμιστικούς, κρατι-

κούς μηχανισμούς, τους ιατρικούς θεσμούς, τους ασφαλιστικούς οργανισμούς, τα επικουρικά ταμεία. Η κυριαρχία, που χρησιμοποιούσε τις πειθαρχικές πρακτικές, θανάτωνε και επέτρεπε τη ζωή. Η βιοπολιτική, αντίθετα, που χρησιμοποιεί τους ρυθμιστικούς μηχανισμούς του ελέγχου του πληθυσμού, δίνει τη ζωή και επιτρέπει το θάνατο.

Η έννοια της *βιοεξουσίας* είναι μια από τις σημαντικότερες θεωρητικές συνεισφορές του Φουκώ. Τη χρησιμοποιεί για τη βασική διάκριση ανάμεσα στις προκαπιταλιστικές κοινωνίες και τον καπιταλισμό.

Όπως αναλύει ο Σάββας Μιχαήλ, «αν προσέξουμε την ιστορική αλληλουχία των τεχνολογιών της εξουσίας, όπως την παρουσιάζει τεκμηριωμένα ο Φουκώ, αντιστοιχεί σε ό,τι ο Μαρξ αναλύει ως “τυπική υπαγωγή της εργασίας στο κεφάλαιο” και “πραγματική υπαγωγή της εργασίας στο κεφάλαιο”. Η πρώτη αντιστοιχεί στην τεχνολογία του εγκλεισμού. Η δεύτερη στην τεχνολογία του ελέγχου της ζωής και της βιοεξουσίας, που εγκαθίστανται μετά τη βιομηχανική επανάσταση και φθάνουν στο απόγειο στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα και στις πρώτες δεκαετίες του 20ού. *Εργοστάσιο, Άσυλο, Λάγερ*. Αυτή είναι η εφιαλτική τριάδα των νέων καιρών, η λογική του κεφαλαίου» (Σ. Μιχαήλ, «Εγκλεισμός και Έλεγχος», *Επαναστατική Μαρξιστική Επιθεώρηση*, Νο 3, 1997).

Οι πειθαρχικοί μηχανισμοί της εξουσίας και οι ρυθμιστικοί μηχανισμοί διαρθρώνονται από κοινού. Το βλέπουμε, λείει στο ίδιο άρθρο ο Σ. Μιχαήλ, στις εξωασυλιακές μορφές ελέγχου των ψυχικά πασχόντων, που αρθρώνονται, στηρίζονται, στηρίζουν και ταυτόχρονα ξεπερνούν το ψυχιατρικό άσυλο.

Η Ιατρική των Νέων Χρόνων είναι μια

γνώση-εξουσία που αφορά και το σώμα και τον πληθυσμό, και τον οργανισμό και τις βιολογικές διεργασίες, και η οποία, επομένως, θα έχει πειθαρχικές και ρυθμιστικές επίσης συνέπειες.

Μετά την ανάδυση της βιοεξουσίας, που έχει στον έναν πόλο της το σώμα του ατόμου και στον άλλο τον πληθυσμό, ο ρατσισμός εντάχθηκε στους μηχανισμούς του κράτους.

Τι είναι ο ρατσισμός; Είναι ένας τρόπος, λέει ο Φουκώ, για να εισαχθεί στο πεδίο της ζωής μια τομή ανάμεσα στα στοιχεία που πρέπει να ζήσουν και εκείνα που πρέπει να πεθάνουν. Ποιες είναι οι λειτουργίες του; Κατακερματίζει, δημιουργεί διαχωριστικές γραμμές στα πλαίσια του βιολογικού συνεχούς, στο οποίο απευθύνεται η βιοεξουσία, και δημιουργεί επίσης μια βιολογική σχέση ανάμεσα στην εξόντωση του βιολογικού κινδύνου και την ενίσχυση του ίδιου του είδους ή της φυλής.

Ο ρατσισμός αναπτύσσεται στις σύγχρονες κοινωνίες που λειτουργούν βάσει της βιοεξουσίας. Αρχικά αναπτύχθηκε με την αποικιοκρατική γενοκτονία και στη συνέχεια με τα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Ο Φουκώ υπήρξε αναμφίβολα ένα από τα πιο ανυπότακτα πνεύματα του καιρού μας.

Μετά το Μάη του '68, μπήκε ενεργά στην πολιτική ως μαχητής της άκρας Αριστεράς, στρατευμένος στη μάχη για τα δι-

καιώματα των μεταναστών, των φυλακισμένων, των αποκλινόντων, των εγκλειστών σε ψυχιατρικά ιδρύματα, των απόκληρων του κόσμου τούτου.

Στους σημερινούς «ιδεολογικά σκοτεινούς καιρούς», κατά τη γνωστή έκφραση του μεξικανού συγγραφέα Paco Ignatio Taibo II, που η βιοπολιτική της εξουσίας έχει αποκτήσει τερατώδεις διαστάσεις για να επιβάλει τον πιο ασφυκτικό έλεγχο σε όλες τις πτυχές της ύπαρξής μας, καταπατώντας ακόμα και τα στοιχειώδη ατομικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματά μας, στο όνομα πάντα «του πολέμου κατά της εγχώριας και της διεθνούς τρομοκρατίας», βιβλία σαν αυτό του Φουκώ αποκτούν κρίσιμη σημασία.

Η κατανόηση του φαινομένου της βιοεξουσίας, όπως την ανέλυσε ο Φουκώ, πρέπει να γίνει στοιχείο του θεωρητικού εξοπλισμού κάθε επαναστάτη. Ο Φουκώ δεν ήταν μαρξιστής και πρέπει να διαβαστεί κριτικά. Με το έργο του, όμως, καλύπτει κενά που θα έπρεπε να είχε καλύψει ο ίδιος ο μαρξισμός. Γιατί ο μαρξισμός αναπτύσσεται ενσωματώνοντας και ξεπερνώντας στο ψηλότερο δυνατό επίπεδο κάθε κατάκτηση της επιστήμης, κάθε βαθιά και σοβαρή ανάλυση φαινομένων όπως αυτό της βιοεξουσίας.

Κατερίνα Μάτσα